

„Zásadný nepomer v priznávaní primeraného zadosťučinenia verejným činiteľom a iným fyzickým a právnickým osobám v sporoch na ochranu osobnosti.“

Mgr. Matej Csenky, advokát

Cieľom tohto príspevku je zamerať sa na priznávanie primeraného zadosťučinenia v sporoch na ochranu osobnosti v prípadoch porušenia práva na ochranu osobnosti zo strany jednotlivých médií, a to predovšetkým vo svetle priznávania neprimerane vysokého zadosťučinenia verejným činiteľom (predovšetkým s poukazom na známe prípady pána premiéra SR a taktiež predsedu Najvyššieho súdu SR). Ako je verejne známe, práve v prospech týchto dvoch verejných činiteľov súdy SR za posledných pár rokov priznali primerané zadosťučinenia v rádoch desiatok, resp. stoviek tisíc eur. Podľa dostupných informácií Róbert Fico získal v období od februára 2007 do júla 2012 od rôznych médií celkovú čiastku 235 294 eur, pričom predseda Najvyššieho súdu SR získal podobnú čiastku. V tejto súvislosti musím poznamenať, že neopovažujem za podstatné, či uvedené finančné prostriedky boli aj skutočne vyplatené.

V súvislosti s tým vyvstáva otázka, či by podobné primerané zadosťučinenia boli priznané rozhodnutím súdu aj bežným „smrteľníkom?“

S poukazom na moje skúsenosti z advokátskej praxe musím konštatovať, že „bežné“ fyzické a právnické osoby dosahujú priznanie primeraného zadosťučinenia v sporoch na ochranu osobnosti nepomerne ťažšie ako osobnosti verejného života a zďaleka nie v takej výške ako bola v minulosti priznaná ústavným činiteľom. V čom ten rozdiel spočíva?

V žiadnom prípade sa nechcem na daný problém pozeráť z politického hľadiska. Je pravdou, že v sporoch na ochranu osobnosti v prípadoch vyššie uvedených ústavných činiteľov boli odporcom médiá, z ktorých článkov možno vyvodiť záver, že sú skôr pravicovo orientované, avšak tejto stránke veci sa vo svojom príspevku nechcem venovať. Bez ohľadu na politický aspekt týchto sporov však považujem za esenciálnu skutočnosť, že spoločnosť je v súčasnosti nastavená tak, že každý jedinec hľadí predovšetkým sám na seba. Uvedený stav spoločnosti sa odráža aj v justícii. Samozrejme, bolo by nevhodné generalizovať prácu všetkých sudcov, avšak môj názor je taký, že v uvedených sporoch je rozhodované tendenčne v prospech silnejšieho (ktorými sú v týchto prípadoch práve vyššie uvedení ústavní činitelia). Samozrejme, nie vo všetkých sporoch bol pán Fico a pán Harabin úspešný, avšak vo väčšine prípadov tak tomu bolo. Ak neboli v sporoch úspešní, tak to bolo zväčša až po využití ústavnej sťažnosti, teda súdy prvého a druhého stupňa spravidla rozhodli v prospech nich. V tejto súvislosti považujem funkciu Ústavného súdu SR za nenahraditeľnú, nakoľko práve Ústavný súd SR predstavuje aspoň aký taký nezávislý orgán a garanciu dôslednej realizácie práva na slobodu prejavu. Postavenie a vplyv ústavných činiteľov je veľmi veľký, čo sa podvedome odráža pri rozhodovaní v ich sporových veciach. Otázne je, či aj samotné médiá v daných sporoch nerezignovali a radšej zámerne nevyužijú všetky možnosti, ktoré im zákon

ponúka, s cieľom vyhnúť sa ďalšiemu zvyšovaniu nákladov s predpokladom vydania „predvídateľného“ súdneho rozhodnutia.

Som toho názoru, že za posledné roky je významným spôsobom zasahované do práva na slobodu prejavu, nakoľko médiá v súčasnej ekonomickej situácii nemôžu dostatočne široko realizovať svoje právo na slobodu prejavu, najmä v situácii, kedy nad nimi neustále visí „Damoklov meč“ v podobe hroziacich sporov na ochranu osobnosti. Iste, médiá nie vždy informujú verejnosť primerane a vyvážené, pričom častokrát zneužívajú slobodu prejavu v neprospech práva na ochranu osobnosti. Sloboda prejavu sa vzťahuje nielen na informácie alebo myšlienky priaznivo prijímané či považované za neškodné či bezvýznamné, ale rovnako aj na tie, ktoré sú nepríjemné, šokujú či znepokojujú (napríklad nález Ústavného súdu ČR sp.zn. I. ÚS 367/03), súčasne však nemožno prekračovať vymedzené hranice mimo iného z dôvodu ochrany dobrej povesti iných (rozsudok NS ČR sp.zn. 30 Cdo 1147/2007). Sloboda prejavu nie je bezhraničná, je obmedzená jednak chránenými záujmami podľa článku 17 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd, jednak ostatnými ústavne zaručenými právami a slobodami. V tomto prípade vzniká konflikt medzi slobodou prejavu v zmysle článku 17 a právom na ochranu cti a dobrej povesti podľa článku 10 Listiny základných práv a slobôd a je vecou súdu, aby individuálne posúdil okolnosti každého prípadu. Uvedená hranica medzi vyššie uvedenými ústavnými právami by však mala byť v prípade ústavných činiteľov posunutá viac v prospech práva na slobodu prejavu, nakoľko informovanie o verejných činiteľoch je vecou verejného záujmu. Neprimerané odškodné pre ústavných činiteľov v porovnaní s inými osobami alebo v porovnaní napríklad s odškodneniami za bolesť alebo zranenia vyčítal Slovenskej republike vo svojich rozhodnutiach aj Európsky súd pre ľudské práva.

Uvedený problém plánovala riešiť bývalá vládna garnitúra schválením zavedenia maximálnej výšky primeraného zadosťučinenia v sporoch na ochranu osobnosti, pričom uvedená iniciatíva nemohla byť pre krátkosť času doby vládnutia schválená. Súčasná vláda uvedenú problematiku nerieši, resp. mám pocit, že nechce riešiť. Schválenie maximálnej výšky primeraného zadosťučinenia považujem za jeden z nástrojov, ako zachovať ústavné medze práva na slobodu prejavu. Ďalším nástrojom na zachovanie slobody prejavu by mohla byť dôsledná aplikácia rozhodnutí Ústavného súdu SR a Európskeho súdu pre ľudské práva pri rozhodovaní súdov SR v sporoch na ochranu osobnosti. Mám za to, že súdy prvého a druhého stupňa alibisticky neaplikujú dôsledne existujúcu judikatúru v tejto oblasti a spoliehajú sa na skutočnosť, že Ústavný súd SR, prípadne Európsky súd pre ľudské práva im následne vo svojich prípadných rozhodnutiach určí, ako v danej veci rozhodnúť.

Čo sa týka zaslaných návrhov mediálnej politiky, so závermi SKAMBA sa stotožňujem v plnom rozsahu, predovšetkým však v bodoch týkajúcich sa zabezpečenia konzistentnosti judikatúry Najvyššieho súdu SR, zaručenia primeranosti nemateriálneho odškodnenia. Zároveň by stálo za úvahu zamyslieť sa aj nad navrhovanou špecializáciou sudcov, avšak v podmienkach a prostredí súčasnej justície v rámci SR tento cieľ považujem za nerealizovateľný.